

Quan el deliri allibera

MIQUEL PAIROLÍ

La primera de les diverses virtuts que té aquest llibre de Cristina Masanés sobre Lúdia de Cadaqués és la visió de conjunt, coherent i possible, que ofereix d'aquesta dona, mite literari i personatge popular del Cadaqués pobre i remot, anterior als anys cinquanta. Pla, Dalí i D'Ors van escriure sobre Lúdia. Però el primer té tendència al reduccionisme, el segon al deliri i el tercer a la hipèrbola, de manera que la imatge de Lúdia que sorgia dels textos dels tres glossadors era potser complementària però, en tot cas, confusa. Pla en parla poc i veu Lúdia gairebé com un titella a la manera espiuana, la figura pintoresca i tràgica d'una excel·lent cuinera que va perdre el cap per un dandi. És un resum massa breu i mancat d'una part fonamental de la història de Lúdia. Dalí, que la va conèixer i tractar molt i que hi va tenir una amistat intensa i maternofamiliar durant dècades, en parla a la *Vida secreta*, llibre excepcional, però més com a font d'especulació que d'informació. I d'Eugeni d'Ors, què podem dir-ne? Es pot fer cas del que va escriure, del que va dir i del que va fer el Pantarca als últims vint anys de la seva vida? Masanés recompon el mosaic biogràfic fragmentat de Lúdia de Cadaqués i en construeix una imatge que, en certa manera, reuneix l'interès particular que va inspirar a cada un d'ells. En el fonament hi ha una història amarga, aspra, de la pobresa i els seus mals, un marit que se suïcida, uns fills que emboixeixen —en un afer, per ell mateix, fabulós—, que maltracten la seva mare fins que són tancats al manicomi; una dona alienada i sola, que viu amb molta precarietat en una barraca i mor en

«LÚDIA DE CADAQUÉS»

Autora: CRISTINA MASANÉS
Editorial: QUADERNS CREMA
Pàgines: 207 / Preu: 12 EUROS

Aquella que deia que era la Ben Plantada d'Eugeni d'Ors va viure durant trenta-cinc anys amb una personalitat usurpada a la literatura i va saber captivar personatges com ara Dalí, Lorca i D'Ors mateix. Amb la voluntat de recuperar els fets des del rigor de la història, *Lúdia de Cadaqués* és l'esforç per fer comprensible el trajecte d'una delirant.

Cristina Masanés ha abandonat la docència de la filosofia per dedicar-se plenament a l'escriptura, i actualment

col·labora, entre altres mitjans de comunicació, a les pàgines d'opinió d'El Punt. En aquest llibre, publicat per Quaderns Crema, reconstrueix el trajecte vital d'un personatge amb l'atractiu de la llegenda i l'ambivalència de tota figura mítica. *Lúdia de Cadaqués* és, segons l'autora, «un text a la frontera entre la literatura i la vida».

un asil. Una història peculiar però no pas excepcional a l'època. Ara bé, la biografia de Lúdia no s'enfonsa en aquestes penalitats, sinó tot al contrari: als 38 anys emprèn el vol cap a un món delirant, de figuracions sorprenents, cap a una obsessió que, en comptes d'atenallar-la, l'allibera d'una realitat dura com el roquissar del cap de Creus. El deliri no destrueix Lí-

dia, sinó que li lleva el llast d'un destí diari i d'una realitat aclaparadora. S'enamora de l'hoste que ha tingut durant un mes a casa seva, un jove Eugeni d'Ors, elegant, primmirat, refinat. Quan, uns anys després, D'Ors publica *La Ben Plantada*, Lúdia es convenç que ella és el model del llibre, i amb aquesta convicció viurà prop de quaranta anys, escrivint cartes a D'Ors, que mai no tenen resposta, imaginant una complexitat secreta entre ella i el filòsof, els signes de la qual detecta en els articles i els llibres D'Ors. Aquesta obsessió —que té un final alligador i sorprenent perquè la indiferència D'Ors es transforma en enyorament de Lúdia un cop ella ja és morta— serà el detonant que farà explotar en el cervell de Lúdia un món d'imatges i la seva correlació verbal, lingüística, que fascina Dalí, García Lorca, Gasch i, en general, els avantguardistes que van conèixer-la i entendre-la. Va ser Dalí qui va definir millor per què els atreia tant aquella dona: «Lúdia posseïa el cervell paranoic més magnífic, fora del meu, que mai hagi conegut [...]. Un deliri interpretatiu tan sistemàtic, coherent i sorprenent que sovint era gairebé genial.» Així, algunes frases i sentències pronunciades per Lúdia es van convertir en emblema dels surrealistes i, tal com escriu Masanés, «no és desmesurat afirmar que l'eina amb què Dalí va aconseguir un lloc propi en la pintura del segle XX, el mètode paranoic-crític, va ser una herència de Lúdia Noguer. Tenia raó el pintor, encara que sempre s'ha desatès la seva sinceritat, quan mantenia que li devia molt a la Ben Plantada.» Ben ordenat, ben escrit, amb voluntat literària i en to d'assaig, el llibre de Masanés ens apropa a aquesta història tan rica de significats.